

յողութիւնը կը մեղձուի: Պարտաւորութիւնը վախճան, փափրկութիւն, թէ համարձակ է, որ առանց տնոր բան մը չի պիտի կրնայ ընել «Դեմք միաբանին ի կործանելի վառ»:

Ընտրողական օրինակ վերաբերեալ խնդիր մ'այ: Կառավարութիւնը կառավարէ, որ Գնչուներէ առնուի քուէարկութեան իրաւունքը և Սպարանիէն ալ կը հասնի: զի Պալկար գնչուները կամ Պալկարահայտակ գնչուները գլխիմէ ուրիշ կուսակցութեանց կը պատկանին:

Թէ ինչ ոգիներ կառավարողն են յարգապատիւ երեսփոխանները, որ այսպիսի որոշումներ կուտան, չգիտեմ, միայն շատ լուր գիտեմ որ, Սահմանադրութիւնը բացորոշ կը ըստէ, թէ բոլոր Պալկարահայտակը հաստատու են օրինաց առջեւ:

Գնչուներ կան Պալկարահայտակ, որք զինուոր կուտան բանակին, որք կուտան կառավարութեան, Գլխիմէ և Գլխիմէն ընդամեն միեւնոյն հարկին վրայ ծածկ, սնած ու մեծցած են: Եւ ինչ զոր կանք է այս: Առաջարկութիւններ կրկին շատ օգտակար ի նպատակ կառավարական գանձին և վստահութեան քուէով կը վախճանին Սպարանիէն: Եթէ ընդունուին նոյն առաջարկութիւնք, և կրնան թէ ինչոպիսի լինի պիտի ընենք, միեւնոյն հարկին զաւակաց մէջ խորութիւն կը գնին ու ազատական ճիշդ կը պահանջ ինչպէս հասկնանք այս ընթացք: Եւ առաջ կերթանք թէ ետեւ, ըսեմք թէ ազգայնութեանց խնդիր պիտի ունենանք օր մըն ալ:

Փետրուար 22էն ի վեր երեք ա.

միաներ անցան և եթէ այսպէս շարունակուի չորրորդ ամիսն ալ պիտի անցնի և մեր կօրօտին երեսփոխանք ազգին 400 000 Ֆրանքը միայն վերադառնա, աշխատողները անհաշիւ առնուապէս եղիւ ամիս Սպարանիէ պիտի ունենանք: Եթէ աւելի չտեսէ, որով քննարկութիւն Սպարանիէն պիտի բխանք մէկ տարուան մէջ, այնպիսի ժամանակ մը յարուս, երկրորդ անգամ վերադառնալ մէջ, տագնապի մէջ, զոր ծեր դադարած, շատ պաշտօններ ջնջուած և պաշտօններ ալ ճանաչուած են, կուտարական գանձը ալ դատարկ, դրամ կրնանք ու դրամ կը թնեք և տակաւին կենսական խնդիր մը չլուծուցաւ: պիտե՞նք խնդիրը կը մնայ խնդիր պէս, կարծես կը վախճուի որ զի նուարական պիտե՞նք բան մը պիտի խառնէ, զուրիշին բան մը պիտի բերէ: Դրանով օրէնքները կարեւոր բաներ չեն, պարզապէս կրնանք թել օր բան մը ըրած ըլլալու համար միմիայն փոփոխութիւններ են եղածները, որոնցմէ շատեր անկատարած դարձեալ պիտի փոփոխուին իրենց յարգանքներէն: Ո՞ր պիտի երթայ այսպէս իրաց վիճակը:

Մեր մէջ ալ ընդհակառակը ազգին գործեր իրենց ձեռք ունեցողներ կաշխատին բան մը ընել, օգուտ մը ցուցնել, զիշեր շիրիկ մտածած են և կը մտածեն, եթէ չեն սխալիր, իրենց յանձնուած գործը խղճի մտքը ի վրայ հանել, սակայն մեր մէջ ալ, ինչպէս ըսի, ընդհակառակը ժողովուրդը տարօրինակ է, կանոնադրապէս չվճարեն ազգային ամսական տուրքը, կան ծնողներ անգամ, կարողութեան տէր, որ իրենց զաւակունքը գաղտնի կը զրկեն ու այլ և այլ անբանաւոր պատճառներով:

Իսկ գոնէ իրենց զաւակաց կրթութեան համար չեն ուզիր ամսական քանի մը ֆր, տուրք վճարել:

Թաղականք ապրիլ 27ին ինչպէս պատգամագրի թմարական շնորհակալութեամբ մը տուին, որ քստ տ. մենայնի մէկ հատիկ Օր. վարժապետի մը և ուրիշ պաշտօնէից ամսականներն օրը օրին կանոնաւորապէս վճարուի ինչպէս ցայն ժամ. սակայն ստորագրելու յարմար չափով, մարդիկ կան հոս ի Սօֆիա ալ և ոչ միայն ի Ֆրիպէ, որ տակաւին իրենց տոմարականքը շնորհ վճարած չեն, 320 ֆր. զուտ շահը միայն թուղթի վրայ կը տեսնուի, որով ներկայացուած չի զածի պէս է գրեթէ քանի որ բընաւ չօգտուցանէ պաշտօնաւորք: Ինչ կը նշանակէ այս:

Ուրախութիւն և տեսնել սակայն որ հանգիստ այս խառնաշփոթութեան և անտարբերութեան թողութիւնը անհիշելի յատուաւոր միջոց մը ձեռք առած է և ևս ինչ ալ որ չափի մօտոյ գիտեմ, պիտի յիշուի թիւ թիւ ժամանակէն ոչ միայն չին զուտ հինգերէն մնացած ազգին պարտքը բոլորովին մոքրի՛լ: Եւ նոր զուրիշներուն անտարբերութեան պոչած մէկ երկու ամսականներն վճարելէ զատ, պիտի փութայ և պիտի կրնայ վճարել առաջիկայ երկու երեք ամիսներն ալ: սակայն ուր կը մնայ մեր ժողովուրդին գոռ ու գոչը չըսեմ «կոչ»ը, որ իբր թէ գիտակ իրեն ազգային պայտուց և իրաւունց ըստ այնմ շարժի:

«Որ խելամուտն իցէ ի միտ առցէ»:

—(—)

Հունիս 8 Յունիս 1901

«Իրաւունք» թիւ 30 ին մէջ Հոն. տեսնէ թղթակցութիւն մը հրատարակուեցաւ Արշաւ Կարկուտեան ստորագրութեամբ: որուն պարունակութեան շատ զարմանալի գտանք և յարմար դատեցինք ճշմարտութիւնը իր ամենապարզ ձևին տակ միեւնոյն:

տեսնելու: Եւ յօդուածագրին այս խնդրոյն մէջ կատարած դերը «Իրաւունք» թիւը թերեւոր լուրջ զատողութեան անկախացնել:

Հոնտոնի «Հայ ուսանողաց և դործաւորաց միութիւն»ը կազմուած առնաւոր անդամներն թմարականութիւնը կը գնեն Արմենիէն Ուորսին և երբ ըրտնիք իւնիսին: Ուորսինը բաւը ներկայ վարչութեան մէկ երկուքն ալանջին խորթ կը հնչէ և կուգան արքիպիսի փոխել: Իրենց ընկերները կը բողոքեն այս փոփոխութեան դէմ փաստելով թէ այս տեսակ փոփոխութեան մը համար ընդհանուր ժողովոյ հաւանութիւնը առնելու են և այդ պատճառով ալ Մարտ 2 ին ընդհ. ժողով կը գումարուի: Այս երկու բաներուն վրայ (Ուորսինը և արքիպիսին) երկու ժամէն աւելի կը վիճարանին ու վերջական և զարակացութեան մը չեն կրնար հանդիլ: Այս յուսահատական միջոցին նոյն յօդուածագիրը, Արշաւ Կարկուտեան, խօսք կ'առնէ և այս խնդրին վերջական լուծում մը տալու համար հաշտարարական առաջարկ մը կ'ընէ, այսինքն կառավարիչէ որ ընկ' արքիպիսին անտարբեր լինելու պայմանով կ'որոշուի որ ընկերութեան անունը փոխուի: Դեռ նոր անուն մը չը դրուած վարչութեան նախագահը ժողովը կը փանդարէ և կազմ մը անհանգիստ երեսփոխանութեան պատճառ կը լլայ:

Եթէ նամակ հոս վերջացնեմ իւրաքանչիւր ընկերացի առանց զօրաւորութեան սեւը ճեղքելէն պիտի կարենայ զանազանել: Բայց կարծեմ կարժէ օր պրն. Կարկուտեանի գրած անտիպի և սուս խօսքերէն մէկ քանի մը չ'ըրեմ:

«Բայց սակայն, անոնք որ օֆիսականները, որոց ականջին «գործաւոր» բառը խորթ կը հնչէ, երեք տարի շարունակ ամէն ստորին և անվայել միջոցներ իգործ դրին այդ Միութիւնը տապալելու համար, առանց պզտիկ յաջողութեան մը վաճառականիները տեսնելով որ ընտրուած

ՀԱՅՊԱՊԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԻ

(Շար. Ասխորդ քիշեմ)

Սակայն ևս այնպէս ալ Գոնդէնտոնի գնահատումները հայ ազգին արժանիքներն վերաբերմամբ, միշտ վարդապետն չեն: «Հայ ազգը պէտք է օտէն ճանչցած ըլլալ, կը գրէ, գաղափար մը ունենալու համար անոր մէկ մասին, զինուորական արժանիքներ վրայ: Այնքան ընդհանրաբար, ըսինք արդէն, զիւրջ սիններ տուին: Տոկուն լեռնակալներու ցեղ, նոյնքան համեստ որքան կտրիճ, իրենց անմատոյց ապաստանարանին խորը միջկե ալսօր զիրենք ամեն իմաստաբեկ գերմ պահեցին: Թուրքին տանգական թընամները, միշտ անոր հրացանի հայրամի գէմ հրացանի հարուած, գանակի հարուածի դէմ դանակի հարուած տուին: Այս արժանիքները չտես: Մեծ Հայքի բնակչութեանց ումանց ալ սեփական են: Սակայն լեռնակալներու այս ժողովուրդին, զոր զեռ շատ անգամ քուրթ թալանողներուն կը պատասխանէր, կարելի չէ քաղաքացիական հայերը բողոքաւորել: Սոս վերջինները դադար կ'ընէին անգամ անգամ կորաքամակ, մանաւանդ ընդունակ սեղանաւորութեան ևս անուաւորի, ուր մերթ թուրքերէն իրենց վրէժը առնելու մասնաւոր կերպ մը կը գտնեն, երկար ատենէ ի վեր միմիայն նենգութիւնը ու կեղծաւորութիւնը գէնը ունեցան: Զարդերու ստանայս բանը յոյ տեսնուեցաւ: Նոյնիսկ այնպիսի քաղաքներու մէջ ուր պաշտպանութեան միջոցներ

պահած էին, գրեթէ ամեն տեղ ոչխարի պէս գրեթէ խղիւղելու առին: Յրանաացի մը ինձ կը պատմէր թէ Պոլս 1896 Օգոստոսին տեսած էր երեք թուրքի տանիքի մը վրայ եղնիկ, իրարու ետեւէ 14 հայ սպաններու համար, որոնք ապուշ կարած, վախէն սառած, իրենք իսկ իրենց ճիւղը գտնեցին կը յանձնէին: Բնակարանաւոր պարագաներն ալ հաշուի առնելու է, ու յօժարակամ կընդունիմք թէ, եթէ հայ ազգը օր մը ինքզինքը գտնէ, պիտի վերագտնէ իրեն իրենց համարած եղող զինուորական արժանիքը:»

Այժմ կուգանք ալ Գոնդէնտոնի «Գրիտոնեաներ» ու միւլալմաններ» գրքին ամենէն կարեւոր ու շահեկան գլխոյն: ԴԱՐՄԱՆՆԵՐԸ. Հայաստանի ապագայն: Եթէ Հայկական կոտորածներու տագնապեցուցիչ նկարագրութեանց վրայ սակէ տուող ծանրացանք, պատճառը սա էր թէ ապագային համար շատ վատեր ունենէր անոնցմէ քաղելու: Անոնք որ սա էջերուն մէջ կարգադրին Այնթապի ջարդին մանրամասնութիւնները, տեսնել թէ Յրանաացի ուղեւորը պատասխանատուութեան փոքր բաժին մը չէր հանէր հայերուն այդ ջարդին սկզբնապատճառին մէջ: 1895 հոկտ. ամսուն յարկնորոգմանց ծրարագրին ընդունելութիւն գտնելու լուրը հազիւ թէ Այնթապ կը հասնի, տեղւոյն հայերուն մէջ խանգաղանքութիւնը սահման չի ճանչնար. վարժարանին մէջ աշակերտները կըսկսին հրախաղիւ ընել, կեցցէ՛ Վիքթորիա թագուհին գոչիւ: — ուրիշ իսկ հայ ազգիկները չեն կրնար թուրքերը նախատուել հաճոյքէն զիրենք զրկել: Եւ որովհետեւ Եւրոպական ոչ մէկ պետութեան պաշտպանութիւնը ապաւ հոված էինք, հետեւանք մեզ համար զարհուրե ի

եղաւ: Այնթապի պարագան բացառիկ պարագայ մը չէ հայկական ջարդերու յիշատակագրութեանց մէջ: Պահ մը ոգեկոչելէք 1895 մայիս 24ը, Սահմանադրութեան տարեգալձին տեղի ունեցած պաշտօնական խառնաշփոթութիւնները: Մտքի մէջ կը պատկերանայ Նեփոլոնի բացաւայրը ուր կը հաւատուէր Պոլսոյ հայութիւնը: Կեղտոնական աշակերտները սիրուն տաղաւարի մէջէն հայրենասիրական երգերով օղը կը թնդ սնէին, ձմռանով «Մեր հայրենիք թշուառ անտէր»ը երգէ՛մ ատենին: «Թող կործանի Տաճկաստան»ն ալ յիշատակուել: Յետոյ կարգը ճառերուն կուգայ. կը իշխու թէ ճառախօսին մէկը Եւրոպական քանի մը քաջ մանկան բանակուող թրքական զօրագունքին, զայն կը հեղնէր, ա՛նոր առողջող կը կարգար որ դայ զինքը լռեցնէ, եթէ կրնար, ու այս պոռոտախօսը իր արտաբերած ամեն մէկ արտաբեր խօսքին կեցցեն: Բով կընդունուէր: Ո՞վ չ'իմանար — միջկե այսօր — 1895 ի հայ յեղափոխականներուն թուրքիոյ մայրաքաղաքին մէջ իսկ ցոյց առած անվեհեր թեանը վրայ, այն յեղափոխականներուն որոնք, թուրք ոստիկաններու քիչին տակ, փողոցները յեղափոխականի գլխարկով կը շարժէին: Պոլսոյ ջարդերուն ատեն, այդ յեղափոխականներուն քաջագործութիւնները տեսնելու պատահութեամբ չունեցանք սակայն, ընդհակառակը անոնցմէ ումանք, վրանին մէջ անկի ուղեւորներն ունեւալով հանգերով: Երբեք սոսկիաներէն իրենց կեանքին խնայել կը խնդէին: Այսպէս ուրեմն, տեսնել մը կարծեմք թէ արտակերպ պոռոտախօսութեամբ, սխալ ըմբռնուած հայրենասիրական երգերու եղանակաւորումով «Շար Սուլթանին ոսկի գանը կործանեցաւ

նախագահը իրենցմէ մէկն է լաւագոյն
սեպեցին օրակարգը մէկ կողմէ հետեւ
ու իրենց հին սլաք միտ թեան անու
նը հիմնադրող ընկեր խնդիրը ձեռք
առնելու» Այս քս ուերու կողմ հաւաքա
ծոյն հոսի հայերու շատ անհատներ
է. արդեօք պոյն. կարկուտեան ինք
զինքը ակնարկել կուզի քանի որ
ինքն էր առաջարկող որ ընկերութեան
անունը փոխուի. Ուրիշ տեղ մը նոյն
ժողովին երկրորդ նախագահին սկ
նախկնելով կըսէ թէ «ոչ միայն օր
կարգը չէր հասկցած, այլ եւ վարչա
կան գործերու մէջ իր բացարձակ ազի
տութիւնը ցոյց տուած էր մէկէ աւել
ի անգամներ» Քանի որ պոյն. կար
կուտեան կընդունի թէ պատուոյ առ
նանք «արդարութեամբ տնօրինեց» կը
բացնենք իրեն, եթէ «աթուակալը»
ս եւ է թերութիւն եւ կամ անկարո
ղութիւն ցուցուցած էր ինչու պատ
ւոյ ատենը զոս ժողովին խառնա
կութեան իր պատասխանատու չդու
տապարտեց այլ իր պաշտած անձնա
րութիւնը :

Ուրիշ տեղ մ'ալ հետեւեալը կը կար
գանք. «Յաջորդարար ժողովները
շարունակուեցան ոստիկաններու ներ
կայութեամբ որոնք անսովորաբար
նոյն իսկ խառնակ չնեղը բերած էին»
Եթէ պոյն. ին գրած «անսովոր եւ խառ
նակիչ» բառերէն պիտի հասկնանք
ընկերութեան անունը փոխուելը
տարակոյս չկայ թէ ինքը տոնոց ա
ռաջնորդն էր. իսկ թէ պիտի հաս
կնանք անոնք որ յիշեալ ժողովին
մէջ ծիծեղելու եւ ուրիշ օրինազանցու
թիւններ ըրին հակառակ «աթուա
կալ»ին գորաւոր բողոքներուն, տա
րակոյս չկայ թէ կրկին ինքզինքը
կը գաղափարէ որովհետեւ յիշեալ
պարունը ծիծեղներէն մին ըլլալու պա
տիւր կը վայելէ :

* Այս ընկերութիւնը միայն մէկ
թշնամի մը ունեցած է եւ յարեազ
դարար այդ անձը այժմ Լոնտոնէ հե
ռացած է : Պոյն. կարկուտեան կա
տարեալ ստախոս մըն է երբ կըսէ թէ
կարգ մը անհատներ ընկ.ը կուզեն
տապալել. Լոնտոնի ամենէն հայ հա
րուստին մինչեւ ամենէն յետին դոր
ծաւորը իրենց ձեռքէն եկածէն աւելին
ըրած են ընկերութիւնը պաշտպանե
լու :

յու համար եւ ուրախ եմ բնիւր որ
զեռ նոյն ետեւեղը եւ փափաքը կը
շարունակուի իւր ընկերութեան անունը
փոխուելով իրենց միտա մը չգար. բա
ւական է որ նպատակը անփոփոխ
մնայ :

ԱԶԳ

Քաղաքիս Ազգային երկսեռ վար
ժարաներու ամսագիրը հարցաքննու
թիւնները պիտի սկսին Յունիս 6 ին
եւ պիտի տեսնուին մինչեւ Յունիս 22 :
Քն ու թիւնները կըսկսին առաւել
ժամը 9 ին եւ կը տեսնուին մինչեւ 11 1/2
իսկ ցորեկէն ետքը 2 1/2—4 1/2 :
Կը խնդրուի յարգող հասարակութե
նէ որ բարեհաճի ներկայ գտնուիլ
երկսեռ ուսանող մանկան խրախու
սելու համար :

Ուսուցչական խումբին կողմէ
Աստուաղայիր Աստուաղայիր
Մ. Յովնանեկեան Մ. Ապրակեան
1901 Յունիս 1.
Վստնա

ԿՈՅՐԻՆ ԶԱՒԱԿԸ

Անցեալ ուրբաթ երկու Սանդուղի
սրահին մէջ տեղի ունեցաւ սոյն հիւ
նալի թատերախաղը ի նպատակ Ազգ.
երկսեռ վարժարանաց. յայտագիրը
ճոխ բայց հանդիսակաւոր եղաւ շատ քիչ
որուն պատճառը թաղական խորհրդ
դոյ կը վերադարձնէ որ տոմարներու
սպառման չէ աշխատած :

Թատերախաղը որ վիկթոր Սարիէի
գլխաւոր գործող մին է. (ոչ թէ վիկ
թոր Հիւկոյի երբ տակաւին մե
ծանուն բանաստեղծը չէր ծնած) ա
ռաջին անգամ ներկայացուած է Բա
րիդի կէթէ թատրոնին մէջ. մասնակ
ցութեամբ առաջին կարգի դերասան
ներու ինչպէս որ Գաղղ. տպագր
ւորներն մէջ կը տեսնուի. թատե
րախաղին նիւթը Սպանիոյ Քարլոս
եան յեղափոխութեան ստեղծուող
ուսնեցած դէպք մ'է. ինչպէս որ Մար
քի Մաքարրա որ այդ յիստորիա
թեան յանդուգն ոստիկաններէն մին է
չու զեր իւր մէկ հատիկ աղջիկը կնու
թեան տալ Քարլոսեանի պատկանող
յեղափոխականի մը : Մարքի Մաքար
րա այն արարուածին մէջ պէտք էր
յեղափոխականաց գաղտնիքները պար
զէր բայց այդ մասը կը ճառուած էր,
պատճառը չը գիտցուի. Գաղղ չե
կայացման, դերասանը չկարողացան
թատերախաղին հոգին ազգել հանգի
սականաց, զի խաղը իրենց կարո
ղութեան շատ բարձր էր, թէեւ ըստ

կարի աշխատեցան նմանցնելու. իսկ
Գաղղ չե կարողացան իրենց կարող
ութիւնը ցուցնել. Յունիս 6 ին
եւ պիտի տեսնուին մինչեւ Յունիս 22 :
Քն ու թիւնները կըսկսին առաւել
ժամը 9 ին եւ կը տեսնուին մինչեւ 11 1/2
իսկ ցորեկէն ետքը 2 1/2—4 1/2 :
Կը խնդրուի յարգող հասարակութե
նէ որ բարեհաճի ներկայ գտնուիլ
երկսեռ ուսանող մանկան խրախու
սելու համար :

Թիւ 13 աթոռ

ԽԱՐԵԲ ԱՅՈՒԹԻՆ

Ազգային թերթի մը բաժանորդ
դրուիլ եւ երկար տեւելու բաժանորդ
անվճար թողուլ բացարձակ խաբար
յութիւն է. ուստի հետեւեալներէ
կ'սպասենք որ զիրենք այդ ազատ
մակերիւն են խաբարներէ ազատ
ընդ փոխ միւր զրկելով իրենց պարտ
քերը :

Ս. Թ. Վառնացի, այժմ գիւղը
Յ. Պ. Բրովաթի մէկ գիւղը
Յակոբ Կարապետ Սիւլէյմանլը
Կ. Ս. Տօնաւաճառը
Ս. Ս. Շ. քաղաք
Ս. Պ. «
Յ. Ա. «
Արտաշէս « գիւղը
Ս. Թ. Ս. քաղաք
Յ. Յ. Էմին գիւղ
Յ. Յ. Գ. Սիւլէյման
Խ. Փ. Բ.

(*) Ինչ է գաղտնիքը որ դերասա
նուհիներէ միայն մէկին գրած տրու
երբ սա էն անյաջողն է հանդիսա
ցած :

Մ. Հ. Բ. «
Ս. Թ. Ա. «
Ս. Ե. Օ. «
Ն. Յ. Գ. Ս. «
Պ. Դ. Գ. Է. «
Ասոցմէ դատ իւր Պուլկարիա եւ
թէ' արտասահմանի մէջ շատեր կան
որոնց անունները բաց որոշ պիտի
գրենք եթէ քիչ մ'ալ ունենան :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սոմսոնի գուառ. Ժողովը Ա
ռաջնորդ ընտրած է Մանկունի
Տ. Վահրամ Սրբաղանը, որ Պոլսոյ
կրօնական ժողովոյ դեր-ատենա
պետ լինելով իր հաստատամու
թեամբ ու Ազգ. իրաւանց նա
խանձախոյրութեամբը գլխաւոր
մաքառողն եղած է Օրմանեանի
թող եւ վստիւն ընթացքին դէմ :
Հետեւաբար եթէ Մանկունի ար
բաղան ընդունի Սոմսոնի ուսու
նորդութիւնը, որ չենք կարծեք
չենք ալ փափաքիր, Օրմանեան տ'լ
ազատ տապարէզ պիտի ունենայ ու
դաժին պէս կտրել կապելու :

—Գիւր. Արիստակէս Եպիսկոպոս
Արքեպիսկոպոս Առաքաւանի ա
ռաջնորդ ընտրուած է Դարեճի
մէջ գումարուող Գաւառ. ժողովոյ
միւս ձայն քուէովը. Բայց չէ ըն.
դունած այդ պաշտօնը, այլ պատ
ճառներով որով միւր վարդապետ
ները ու եպիսկոպոսները չեն ու
գիւր հեռաւոր եւ դժուարին վիճակ
ներու Հովսէփիւն ստանձնել :

—Առաքաւորի ազգայնոց մէջ
յուզում ուսուց եկած է, Ազգ.
վարժարանի տնօրէնին անբարոյա
կանութեան պատճառաւ : Վարժա
րանին բարձրագոյն կարգի աղջիկ
ները բողոքած են թաղականու
թեան : Քննութիւններ կը կատա
րուին եւ եթէ ամբաստանութիւն
ները հաստատուին տնօրէնը խոս
տիւ պիտի պատժուի եղեր : Այդ
մարդը Սապահ-Գուլեանի պէս
բաղդաւոր չպիտի ըլլայ որ ամեն
ըրածներովը անպատիժ մնայ. ե ի.

վար ինկաւ, դահու տակէն հայոց ազգին ազատու
թիւն ծագեցաւ) հայ ազգին կաթութիւնը պիտի կոր
նանք փոխել. փորձաւորութիւնը շատ սուղ գնեցինք.
երանի' թէ ապագային համար այդ փորձաւորութիւնը
մեզ համար բոլորովին անօգուտ չըլլար. Դիտելու
ուրիշ պարագայ մ'ալ սա է որ զրեթէ բոլոր այն
քաղաքները ուր կոտորածներ տեղի ունեցան, կա
ռավարութիւնը նախ պահանջած է որ հոյերը զեն
քերին յանձնեն. Ու տարաբար հայերը, արեւ
քաղաքներու իրենց ազգակիցներուն նոյն խաբե
րայական խոստումներու զոհ երթալը անգիտելով
իրենց զենքերը յանձնած են. —երբեմն— ինչպէս
Ուրֆայի մէջ, հայ եկեղեցականներու ստիպմամբ—
ու աւսող, գաղանդներու գիմացը իրենք առիցէն մը
նաղած են : Ընդհակառակը, այն ամեն տեղերը,
որ զիմագրութեան ամենափոքր ջանք մը եղած է,
կոտորող խուճանը խոյս տուած է :

Նկատելու է. ու ինչ ալ ընենք, չպիտի վե
րադառնայ : Սակայն մաքառուող թուրք կոսովա
րութեան ու հայ ազգին մէջ վերջացած չէ : Տր Գոն
զէնտի գրքին վրայ մեր ուսումնասիրութիւնը
կաւարտենք, հայաստանի ապագային վրայ անոր
տեսութիւնները մեր ընթերցողներուն ներկայացը
նելով : Ինչպէս պիտի տեսնուի, այդ տեսութիւննե
րը երբէք մեզ վնասեցնելու հանգամանք չունին.
ու կամ կանուխ, արդարութիւնը հայ ազգին պի
տի չըլլացուի, ինչպէս չըլլացուեցաւ այնքան ազգ
րու : Սակայն առ միշտ ընդունինք թէ հայրենա
սիրական բառերու ալտարներուն, հայրենասիրա
կան երգերու եղանակաւ որումը բնաւ երբէք ազգի
մը ազատագրութեան գրաւակաւը չեն կրնար ըլ
լալ :

Այժմ վերագրուածն էր Գոնզէնտին ու վերջա
ցնենք : «Հայկական խնդիրը, կըսէ, կիզիչ քանի
մէ թուրք կայսրութեան ծոցին փակած, որ առա
ջին առթիւ վերածնելու ստանձնուած է : Ո՞վ պիտի
համարձակէր Ապարիւ Համիտի հաստատած վարչու
թեան ու դիւանագիտութեան վճիռներուն յախտե
նականութեանը հաւատալ : Լրջօրէն խօսելով իրաւ
թուրքեանիւնէն պատերազմին յաղթանակները հրաշ
քով հիւանդ մարդուն քաղցկեղային վէճերը բու
ժեցին ու անոր երկարակեցութեան արտօնագիր մը
ապահովեցին : Ժողովուրդի մը 10րդ, կամ 15րդ
մասին ջարդելը, այդ ժողովուրդը անհետացնե
լու բառակալն է : Այսքան փորձելէ խոնջած, Ասիա
կան թուրքի ջրհեղեղները ձեռք պիտի քա
չեն իրենց գաղտնի, զոր իրենց երկարակեցութեան
քիչ եղբայրները ժամանակին հազար զոհաբաւ
թեամբ չանցան : Հայերը, որոնք գործնական մար
դիկ են, ամեն մարդէ ազգի գիտելու որ գրամով ու
համբարութեամբ մարդ կը յաջողի : Բայց, ինչպէս
Յոյները կրեռէին առթիւ, գուցէ քիչ մը շատ ա
հագայեցին, ինչ որ խնդրին լուծումը իրենց կար
ծածէն շատ աւելի պիտի յետաձգէ :

Ինչ որ ալ ըլլայ, արտաքին կամ ներքին դէպ
քերու ազդեցութեամբ, որոնք թուրք կայսրու
թեան համար միշտ կարելի են, երկարակեցութեան
համար միշտ վերադառնալու հայկական խնդրով
զբաղուելու հարաւորութիւն : Եթէ, ինչպէս Սիւլէյմ
անի մէջ շատ անգամ պատահեցաւ, ուժը խնդիրը չի
լուծէ ու եթէ քիչ բաժանուի մէ ձեռք քաղուի, դի
ւանագիտութիւնը պիտի ստիպուի բարեկարգու
թեանց ծրագրին զար, զոր ինք ուրուագեց, եւ որ
եթէ ոչ Ապարիւ Համիտի իշխանութեան, գոնէ ա

նոր յաջորդներէ միայն օրով պիտի կիրարկուի թե
րեւս : Լաւ է որ վարկեան մը զայն քննենք : Ու
րեմն, 1895 հոկտ. 20ին. վեց ամսուան բանակցու
թիւններէ, ու տարիէ մը ի վեր տեղի ունեցած ծա
նոր դէպքերէն ետք ճիշտապէս, Ռոսիոյ եւ Անգլիոյ
դեսպանները պաշտօնապէս իմացան թէ Սուլթանը
վստեարացուցած էր Էրզրում, Սիւլէյման, Տիար
պէքիր, Պիլիպիս եւ Մամուրէզ-էլ Ազիզ վիլայէթ
ներու համար իրենց պատրաստած բարեկարգմանց
ծրագիրը : Պայմանակէտերը հետեւեալներն էին.
վիլայէթներու մէջ կեդր. իշխանութեան հաստա
տում, յարաբերութեանց ընդլայնում, արդարու
թեան ու առեւտուրի դիւրացում, քրիստոնեանե
րու քաղաքային բարձր պաշտօն կրու մէջ ընդունե
լութիւն. ուրիշ սիւլէյմանի քաղաք գործ կը ձե
րուին, ընդունելութիւն ժամանակային եւ ոստիկա
նութեան մէջ. պաշտպանութիւն քրիստոնեաներու
քիւրտերու դէմ : Սուլթանը վերին քոմիտէի մը
պատրէր անւանել, բարեկարգմանց կիրարկման
հսկելու համար :

(Շարունակելի)

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԶՈՒՆԵՐ

Տիար Ղազարոս Նահապետեանի այս երկասի
րութիւնը որ «Իրաւունք»ի մէջ իր թերթին կը
հրատարակուէր, 191 մեծագիր երեսներէ բաղկա
ցեալ գիրք կազմուած է ու կը ծախուի 1 ֆր. 50
սանթիմ (քսութի ծախք) պէս : Եւսկի զրկին
Դիմալ «Իրաւունք»ի խմբագրութեան :

բնականորէն յարմար չըլլալով լոյսաւ աղ-
ջիկները և սննդորձ պատճառի մը
տանջուին :
—Այն լուրը թէ Հէքիմիտան
զաւառակի 120 տուն հայերը քա-
հանայ չգրկուելուն պատճառաւ կա-
թոլիկ եղած են , կը հերքուի վեր-
ջին օրերս . կամ աւելի ճիշդը
վիճակին Առաջնորդին ջանքերուն
շնորհիւ այդ հայերը իրենց գա-
ւանափոխութեան որոշումը փո-
խած են :

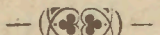
«ԻՐԱՆԻՆՔ»-Ի ՊՍՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

Տ. Տիւնէ . — «Հայկի»-ի մէջ երեւ-
ցած Արս օտորագրութեամբ յօդուածին
հեղինակը դուք չ'ըլլալնիդ արդէն ա-
պացուցուած է , եւ նկատելով որ յա-
րուցուած խնդրը կարգադրուելու
վրայ է , հարկ չը համարեցինք ձեր
բացատրութիւնը հրատարակել :
— Միտ թեան Յանձնաժողով Ռուս-
չուի . — Ձեր նպատակին իրազօրմանը
հոս ալ կ'աշխատուի . յայտարարու-
թիւնը քիչ մ'ալ պէտք է յետաձգել .
ձեր ահաբեկած հրատարակութիւնը
կարեւորութենէ զուրկ եւ աւելի
չարամիտներու հնարք է :

— Տ. Թ. Սրմաճ . դիւղը — Ստացանք
6 ֆր .

— Տօք Մ. Օսմ . Բաղար — ստացանք
12 ֆր .

ՀԱՎԱՍՏԻՍԱԹԸ
ԲՕԼ ԻԹԻԳԻՅԷ

ԹԻԻՐԻՔԻԱ

Թիւրք Պահրիյէ Նէգարէթի
Արմաթօն ինկիլիզ շիրքէթինէ պիր
հարպ սէֆինէսի սըբարիշ վերտիւ .
վարօրն պէտէլի 378000 ինկիլիզ
լիրաւը օլուպ , 16000 լիրա տա-
լի իւլվէթէն էօտէնէճէք , էրմէ-
նիսթան գըրկընլարը էսնաւընտա
ինկիլիզ թապալարըն զարարընը
թաղմին իթմէք իչիւն :

Եւմէն վիւայէթինտէ պաղը Ա-
րապ զապիլէթին թիւրք հիւքիւ
մէթինէ գարշը եէնիտէն գալգըշ-
մըշ օլտըղլարընը հաւատիսի Երւ
տըզտա պէօյիւք էնտիշէ հասըլ
իթմիշ տիր : Սոլթան պու գա-
րըշըղըզ վէ ըսիւն սիմուս Արապ
լարա սիրայէթ իտէր գօգօուսըր ի-
լէ , անըն էօնիւնիւ ալմազ իչիւն
ինկիլիզ տէվէթինին մուսվէնէթի
նէ մուրաճաւթ իթմիշ տէնիլի-
յօր :

— Իթմիւիւ մէճիսը մէպուսա-
նընտա 30-35 մէպուսլար թարա .
Ֆընտան Ալպանիայա (Արնաւիտա-
լըզ) իսթիզլալիթ վերիմէսի
խուսուսընտա պիր պէյաննումէ
թազտիմ օլընմըշ տըր : Մէճիսի
Մէպուստան (Երեւափոխանական Ժո-
ղով) պու մէսէլէի թահիթը միւլա-
քէրէյէ տլմուսընտա , բէք չըք մէ-
պուսլար , պախուսուս Մ . Պոփօ-
Արնաւիտալարըն սէրպէսթ պիր
միլլէթ օլմալարը իթմալիայա բէք
իգթիզալը տըր տէյուպ , Մ . Կա-
րէպալտինին շու քէլաւընը զիքը
իթմի . «Սլաւ վէ Ալման գուվէթի
լի իթթիհատարընտան կէօրիւլէն

թէճիլէթէ գարշը մուհաֆազա օ-
լընմազ իչիւն , Լաւտին միլլէթիւ-
լին մուսվէնէթինին էլտէ իտէպիլ-
մէլէ պիլթիւն գուվէթիմիզլէ
զալլէթ իթմէլիլիզ . Սէրպէսթ
Ալպանիա Լաւտին իթթիհազա
տալիլ օլուպ , Սլաւալարըն սիրօրը
իւլէրինէ պիլէ իսթիհաբաժ օլմա-
լըտըր :

Տիկէր պիր գաշ մէպուսլար տա-
լի Ալպանիայա սէրպէսթիլէթ
հախօտ իսթիզլալիլէթ վէրիլմէք
իչիւն խալը նուլթալար իրաւ իթ
տիլէր :

— Ֆրանսըզ էլլիսինին իճպարը
իւլէրինէ , Սուլթան Ֆրանսա
Ֆապրիզալարընտ իքի ճէսիմ նազ
լիլէ հարպ վարօրը հաւաքըմազ
վաւ իթմի . պուսնուլլէ իթմալիա ,
Ալման , ինկիլիզ վէ Ամերիկա
Ֆապրիզալարընտ վէրմիշ օլտըղը
օրտարիլլէ մուզապիլ Ֆրանսալար
տալիլ խօշնտ իթմիշ օլըյօր ,
Ֆապրիզալար Նէպ մէպուսլարիլէթ
թմիլլէնտա :

ԿԻՐԻՏ

Կիրիտի Եւնանիսթան իլէ պիր
լէշարիմէք իչիւն Մէճիսի Մէպու-
ստանը գարարը խիւսֆընտա օլտ-
րազ Բէէնա Երկի քէնտիսի տ-
տանըն պիրլէշմէսի իչիւն հէմէֆ .
քեհար Էօլլընմալըղընը գօնալուս-
լարա պէյան իթմիշ օլտըղը Հան
հատան Ամանա Հապասա պիրտի-
րիլմիշ տիր :

— Մէճիսի մէպուստանտա շէտիտ
միւճատէլէլը վուգու պուլարը
Բարաւտէրոս նամ մէպուս հիւքիւ-
մէթըն մուսմէլալընը շէտիտէն
գրիթիգա իթմի . Հիւքիւմէթին
մալիլէ հիւսապարընը թահգիգի
իչիւն պիր գօմիսիօնը մախսուս
թալին օլընտը :

ԻՆԿԻԼԹԷՐԱ

Մարօք Սուլթանընտան պիր
հէյլլէթը մուրախիւսաւ Լօնտըլաւ
հէթիշուպ , բէք մուլթանիսի սու-
րէթտէ հիւսնի գապուլիլլէթ պուլ
մըշ տըր : Հէյլլէթի մէլքիւրէ Գը-
րալըն հալուրընտ չըգմըշ վէ 20
տազիգա գատար սըրբէն կէօրիւշ
միշ տըր :

Մարօքըլարա պու տէրէճէ թալ
թիֆ վէ խաֆի կէօրիւշմէլէր
ինկիլիզընտէն Ֆրանսայա գարշը
պիր նիւմայիշ տաւ օլընապիլլի .
մալիւմ օլտըղը իւլըրէ , շու սըրա
Ֆրանսըզլար Մարօք թօփըղըն-
տան պաղը հէրլէր զապիլ իթմէք
վէ էկէր միւլթիւն օլտա պիլթիւն
Մարօքը Ֆրանսանըն հիւքիւ ալ-
թընտ ալմազ թէտպիլլիլի տիւշին
մէթտէ տիրլէր :

— Ճէնուպի Աֆրիգա իչիւն նազ
լիլլէլէ վէ ւթ թէտարիգիին Բար
լըման հիւքիւմէթէ 15 3/4 միլիոն
լիրա հէնիտէն թախսիս իթմիշ
տիր :

— Իրլանտաւտ էհալի տէրէճէ-
սիզ էյսիլմէքտէ տիր . 1841 սէ-
նէսինտէ 8,197,597 քիշի հիւսապ

օլընմըշ իքէն , իշպու 1901 սէնէ-
սի 4,456,546 քիշի մէվճուտ ր-
մըշ , Պու տէրէճէ էյսիլմէք հիճ
լէթտէն նաշի օլմալը , պիրտ իր-
լաւտալարըն ինկիլիզլէրին իտարէ-
սինտէն թմիլ օլուպ , տալիլ մէ-
մալիքէ տաղըլմուգտա տըրլար :

ԹՐԱՆՍՎԱՍԻ

Մայիս տընտա Պօէրլէրտէն
հէսիր , էօլիւ վէ հարէլի տիւշէն .
լիլլին մըզտարը 2640 քիշի . վէ
Յուլիս 1 տէն 10 տ գատար 24
Պօէր էօլիւ , 4 հարէլի , 409 հէ
սիր տիւշմիւշ տիր : Քէզա 654
թիւֆէնկ , 115,500 ֆիշէնկ , 120
արապա վէ 4000 պէկիր ինկիլիզ-
լէր զապիլ իթմիլլէր տիր :

— «Սլանտարտ»-ըն իօլթ Նու-
թալտան տաղըլ թէլէկրաֆա պի-
նաւն , Պօէրլէր վէ Քիլիշէր պէլ-
նիտէն եէնիտէն սուլհ միւլէքէրէ-
սինէ պաշտանը : Պօէր րուլտալը
Սլանտէրթօնա կիտուպ , Մ .
Քրիւկէրտէն ճէվապ պէթլէմէքտէ
իթմիլլէր :

Մ . Քրիւկէր վէ Թրանսվալ մաւ-
լաւաթ կիւլարը Տօք . Լէյոսա Հո-
լաւտալա ալտէթ իթմիլլէր տիր :

ՏՍԻԻԼԻԹԷ

Սօֆիտան պիլլէ հաղըլմըշ տըր .
«Օսմալը գօմիսլի Ն . Մէլհամէ
էֆէնտի բէք էնտիշէլի կէօրիւնի .
յօր . զիրա կէլէն տէօնէն հալլէր-
տէն նաշի խաւթա պուլլընմազ պէ-
հանէսի իլէ բէսիլի զիլլէթիլլէր վէ
տապիլլէրէ կիթմէյօր : Աճէպա
քիմէ» քիւսէյօր :

«Կէլէնիլլէր Մէլհամէ էֆէնտի .
նին գալաւը պիլա սէպէպ սօգազ .
տա պիր էրմէնիլ շէտիտէն տէօյ-
տիւքտէն սօնրա , մէրգուս բասա-
բօրթ ալմազ իչիւն գօմիսարհանէլէ
կիթմէսիտէ , օրաւտա տալիլ , բա-
սարթթ վէրէն մէմուլըն հալու-
րընտա գալաւը ոլ էրմէնիլին իւ-
ղէրինէ հուճուլլէ պիր գաշ լիօ-
գաթ էնտիլլի . մէմուր գալաւըն
պու վահշիւնէ հարէքէթինէ գար .
շը սէյիլլէր օլուր : Սէֆիլ էրմէնի
քէնտիսիլլի միւտաֆա իթմէքսի-
ղին գալաւըն գալաւալարը իլէ գօ-
միսէրհանէտէն տըշարը չըգարըլըր .
Ֆապրիզալ էրթմէսի կիւլիւ գալաւըն
հարէքէթինտէն տալալը Մէլհամէ
էֆէնտիլլէ իսթիտա իտէր . օլ
կիւլտէն պէրու իքի հաֆթա կէլ-
միշ իսէսէ , վէրիլլէն իսթիտանըն
պիր սէմէրէսի կէօրիւլմէտի . կէ-
լէն սէնէ տալիլ մէրգուս գալաւ-
սըն օ կիպի պիր հարէքէթի ճէ-
զաւըլ գալաւը ըտը , Եու Թիւրք-
լէր աճապա քէնտիլլէրին էրմէ .
նիսթան տաղարընտա , հախօտ
Սլանապօլ սօգալարընտա մը
զանն իտիլլար :

Պու պապտէ Մէլհամէ էֆէնտի
նին տըգալթընը տապիլլէ իտէրիլ .
— Մալիլիլիլա գօմիլթէսի րէ-
իսլէրինտէն Մ . Սարաֆիլ վէ
արգաւաշարընըն իւլէրինէ իս-
նաւ օլընտէն ճիւլմէրտէն տալալը ,
Պուքրէշտէ մահպիս պուլընտան պիր

գաշ Մարթիլանիալարը պուլկար
մահէմէսի միւսթանիլիլի թա-
րաֆընտան իսթիլլէթա իթմէք ի-
չիւն օլընտէն թէքիլլէր Բուսնիտ
հիւքիւմէթի ճէվապը իտալ վէր-
միշ տիր : Բուսնիլլիլին պու հօյ-
տա տալաւաճ գալարը կվլլտէն
հիւսապտա րար : Եւնիլ Բուսնիլլէր
տապիլլէթ իւլայէթ իտէճէք հէր .
տէ խօտպիլլիլէ խըմմէթ իտի .
յօրլար Պիլի տալալը էթրաֆը-
նա թահգիգէ մէյտան վէրիլմէտի
կի հալտէ մահէքէմէտէն տալիլ պիր
հիւք մ պէլլէնիլլէլէ :

ՍԵՐՊԻԱ

Գրալ Ալէքսանտր տէվէթին
պօրճարընը խաֆիլլէնտիլլէթ ի-
չիւն պիւտէլլի ուֆալթմազ զալ .
լէթիլլէտ տիր : Միւլթէվէֆա գրալ
Միլանըն օրտու գօմիստանիլլըր
էնտարնտա հարպիլլէ պիւտէլլի
10 միլիոնտան 20 միլիոնա եւլք
սէլմիշ իտի . պու տէֆա սօն յու-
րարլէ 17 միլիոնա էնտիլլիլլի .
ուսուս պիւտէլլէ 70—75 միլիոն
հիւսապ օլընլար . պուլտան 20 մի-
լիօնը պօրճարա թախսիս օլընմըշ
տըր : Պու կիւլ Սերպիտանըն մու-
տալաւա օլտան պօրճը 40 միլիոնա
հաղըն տըր :

ՉԻՆ

Չին իմբէրաթօրը եէնի պիր
ֆէրման նէշը իտուպ . Սի Նկան
Ֆուտան Բէքիլլէ կիթմէք իչիւն
Սիպտ . Չտէ հօլա չիգաճազ օլ
տըղընը իւն իթմիշ տիր :

— Չինիլլէր Պօքսէրլէրի զապիլ
ու լէլէքին իթմէտիլլէրինտէն .
Ֆրանսըզլար լէթըրար Եանկ-թիլկ
Ֆուր վէ տիկէր նօլթալարը իչ-
զալ իտիլլար : Ալմանլար տալիլ
քէնտի սէֆարէթ հանէլլէրին վէ
ճիվարընը գօվիլլէտիլլէթտէ տիր
լէր : Քէզա Ալմանլար Եանկալաւա
800 աւքէր տալիլի սուրէթտէ
սազալաւազ իչիւն գըշալա հաւտըր .
մազտա ըմըշար . Ֆրանսըզլարըն
տալիլ պիր թապալարը օրաւտա տա
լիլի գալաւազ տըր :

— Բէքիլլէքի Ամերիկա էլլիլի
Չին իմբէրաթօրըն պիր ֆէրմանը
նը էլէ կէլլիլլէտիլլէ տիր . իմբէրաթօր
պու ֆէրման իլէ մուգատտէն շէհ-
րին (Ֆէքին) քիւլթիլ պախանէսիլլի
հաղմազ վէ էվրազլարը մահպի ու
լէլէֆ իթմէք էմր իթմիշ տիր .
Պու հալտէ կէլլէն հաֆթա գու-
հուր իտէն հանկըն իմբէրաթօրըն
էմրի իլէ մախսուս օլմուշ :
— Չինտէն տէվէթիլլէ էօտէնէ
ճէք թաղմինալ մէսէլէսինին Լա .
Հէյտէ հալլ օլընմալը Մ . Ամերի-
կա էլլիլիլլէտէն լէթիլլէ . օլընմըշ
տըր :

ՉԱԻԻԼԷ

ՊԻՆԴՍՈՅ	
Վալոն . 51/56 լի հթթ .	7. 40/8. 50
Արապա 50-58 լի հթթ .	7. —/12. —
ԱՐԱՍ	
Վալոն 100 քիլ .	8. 20/8. 40
Արապա 38-47 լի հթթ .	5. —/5. 60
ԵՆՈՒԼԱՖ արապա	
4. —	
ՖԱՍՈՒԼԻՆ . 100 օգա	
18. —/23. —	
ՉԱՎՏԱՐ	
7. —/8. —	
ՏԱՐԸ	
6. —/6. 20	
ՄԸՍԸՐ Վալ . 58-60 լի .	
5. 60/6. —	
Արապա հթթ .	
5. 80/6. 20	
Կիւնաէ 10/15 արապա վէ 2/3 վա	
կոն միսիլ կէլմէքտէ տիր .	
Վալոն մուսմէլլէտալ լիլլէտէն ֆրանք- լէ , արապա կիւլմէլլէտէն .	22. 90

Отговорникъ Н. Драгулевъ
П. „Взаимность“, Варна